

E. L. DOCTOROW

RAGTIME

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

[...] Když dohrál, otočil se Coalhouse Walker na stoličce a viděl, že mu naslouchá celá rodina: Matka, Otec, chlapec, Dědeček i Matčin mladší bratr, který sešel dolů ze svého pokoje jen v košili a ve šlích, aby zjistil, kdo to tu hraje. Z celé rodiny byl jediný, kdo kdy ragtime slyšel. Znal ho z dob, kdy žil v New Yorku nočním životem. Nikdy by nečekal, že tuhle muziku uslyší hrát v domě své sestry.

Coalhouse Walker Jr. se opět odvrátil ke klávesám a řekl: „Javorový list“. Složil slavný Scott Joplin. A tu se vzduchem rozdrnčel ze všech ragtimů ten nejslavnější. Pianista seděl vzpřímeně nad klávesami a zpod jeho dlouhých černých prstů s růžovými nehty vycházely jakoby samy od sebe spršky synkopovaných akordů a důrazných oktáv. Skladba letěla kupředu, uragán hudby strhával všechny smysly a na okamžik nepolevoval. Chlapci připadalo, jako by v prostoru probleskovalo světlo, shlukovalo se do nejroztodivnějších vzorů, až celá místnost zářila svým vlastním životem. Hudba se hnala schodištěm vzhůru do podkroví, kde u otevřených dveří seděla a poslouchala němá a neoblomná Sarah s rukama složenýma na prsou.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

- úryvek je asi v polovině knihy, kdy Sarah již bydlí u rodiny v podkroví a Walker se ji snaží získat zpátky. Sarah se s ním dosud odmítala setkat.

- v knize se střídá mnoho způsobů psaní a velké množství postav

- hlavní linií je zachycení příběhu tří rodin, kniha je rozdělena do 4 částí

- vystupují zde skutečné osoby – kouzelník Harry Houdini, bojovnice za lidská práva Emma Goldmanová, bojovník za rovnoprávnost Booker T. Washington, modelka a herečka Evelyn Nesbitová, cestovatel Robert Peary, finančník J. P. Morgan, spisovatel Theodore Dreiser, podnikatel Henry Ford, arcivévoda Franz Ferdinand, psychologové Sigmund Freud a Carl Jung, fotograf Jacob Riis, revolucionář Emiliano Zapata, politik James Sherman a další

Do New Rochelle se roku 1902 přistěhovala „lepší“ rodina – Otec, Matka, její Mladší bratr, Dědeček a Chlapec. Mladší bratr je zamilovaný do krásné herečky Evelyn Nesbitové. Její manžel zabil jejího milence, architekta Whita. Otec odjel na polární výpravu a Matka se musela starat o továrnu.

Druhá dějová linie se věnuje rodině Tatka, přistěhovalce, jeho ženy Mamky a Holčičce. Mamka a Holčička si vydělávaly šitím spodků, což rodině nestačí. Mamku zneužívá její vedoucí, a když se o tom Tatek dozví, vyžene ji. Dál vychovává Holčičku sám. Evelyn je pod neustálým dozorem novinářů. Řekla řidiči, aby jel přes chudinskou čtvrť, kde poznala Tatka a Holčičku. Od té doby se nechává od Tatka malovat a je Holčičce stále nablízku. Tatek brzy zjistil, kdo je krásná žena, která k nim chodí, a odjel s Holčičkou pryč. Shodou okolností potom Evelyn poznala Mladšího bratra a krátce s ním žila. Po rozchodu se Mladší bratr ponořil do vývoje pyrotechniky.

Zatímco je Otec stále na expedici, Matka si zvykla žít sama. Na zahradě našla zakopané černošské novorozeně, ještě živé, a tak se ho ujala. Policie vypátrala jeho matku Sarah a Matka ji nechala bydlet ve svém domě. Otec proti tomu po návratu nic neměl. Do domu začal za Sarah docházet ragtimeový klavírista, černocho Coalhouse Walker. Měl auto, za které jednou odmítl zaplatit mýtné. Policisté jeho auto zničili, což Walkera popudilo a požadoval nové. Nikdo se ho

nezastal, všichni mu říkali, ať si nedělá zbytečné problémy. Sarah a Walker se chtěli vzít, ale Walker chce nejprve vyřešit svůj případ. Sarah mu chtěla pomoci, a tak běžela za viceprezidentem. Ochránka si myslela, že se jedná o atentátnici, a tak ji srazila. Po týdnu Sarah v nemocnici umírá. Zdrčený Walker a jeho pomocníci, mezi nimi i jeho veliký obdivovatel Mladší bratr, přepadli zbrojnici a postříleli hasiče. Walker je čím dál nebezpečnější a téměř se mu podaří dosáhnout, čeho chtěl – nového auta. Když se nakonec vzdává policii, je zastřelen.

V závěru knihy jsou stručně shrnuty osudy všech hrdinů. Mladší bratr zemřel mezi povstalci v Mexiku. Tatek se stal filmovým režisérem. Jeho dcera Holčička a Chlapec se do sebe zamilovali. Otec zemřel při plavbě do Anglie. Ovdovělá Matka se provdala za Tatka.

- **téma a motiv**

téma: hra na klavír

motivy: hudba – ragtime, klavír, dům

- **časoprostor**

čas: v úryvku není určen; doba, kdy byl Walker na návštěvě, léta 1902–1914

prostor: dům Otce a Matky, místnost v přízemí, nahoru vede schodiště, USA

- **kompoziční výstavba**

- úryvek je složen ze dvou odstavců

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novela

- **vypravěč**

er-forma – vševědoucí vypravěč

- **postava**

Coalhouse Walker – černoš, nadaný klavírista, miluje Sarah, tvrdohlavý, stojí si za svým – žádá opravu svého poničeného auta, později štvanec udolaný rasismem a předsudky; hlavní postava, fiktivní

Matka – starostlivá, soucitná se Sarah, samostatná – poradila si i v době Otcovy nepřítomnosti,

Otec – továrník, sponzor polárníka Pearyho, hlavní postava, fiktivní

Matčin mladší bratr – dříve žil nočním životem, nyní miluje herečku Evelyn, později se přidá k Walkerově zastáncům, hlavní postava, fiktivní

Sarah – černoška, která nechtěla své dítě, nyní žije u rodiny, odmítala Walkera, později s ním žila a snažila se mu pomoci, vedlejší postava, fiktivní

další postavy:

Evelyn Nesbitová – krásná mladá žena, citlivá, vedlejší postava, reálná

- **vyprávěcí způsoby**

v úryvku je pouze jedna přímá řeč, kterou pronáší Walker: „Javorový list“

- **typy promluv**

pásmo vypravěče v er-formě

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

stolička

zdrobnělina

Matka, Otec, Dědeček, Matčin mladší bratr

anonymní fiktivní postavy

muzika

slovo hovorové

pásmo vypravěče je spisovné

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

žít nočním životem

nikdy by nečekal, uragán hudby strhával všechny smysly a na okamžik nepolevoval

odvrátil se ke klávesám

spršky akordů a oktáv, uragán hudby

skladba letěla kupředu, hudba se hnala

Chlapci připadalo, jako by v prostoru probleskovalo světlo

nejroztodivnější tvary, nemá a neoblomná Sarah

metonymie

hyperbola

synekdocha

metafora

personifikace

přirovnání

epiteton

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století a počátek 21. století

Edgar Lawrence Doctorow (1931–2015)

- [doktorou], americký spisovatel považovaný za jednoho z největších spisovatelů 20. století
- narozen v New Yorku, byl potomkem ruských židovských přistěhovalců
- křestní jméno má po Edgaru Allanu Poeovi
- na střední škole psal do školního časopisu, poté se přihlásil na žurnalistiku
- studoval Kolumbijskou univerzitu, poté byl na vojně
- pracoval jako nakladatel a redaktor, poté jako spisovatel
- vyučoval na několika univerzitách
- s manželkou Helenou měl 3 děti
- zemřel na rakovinu plic, byl silný kuřák
- je držitelem mnoha cen

- častá témata: sociální nerovnost, lidská práva, spravedlnost

- využívá historická fakta a postupy postmoderní literatury

- je autorem 10 románů, dvou povídkových knih a mnoha článků

- někdy se píše o žánru retrofiction – prolínání skutečných a smyšlených událostí

Kniha Danielova – inspirováno skutečnou událostí, manželé odsouzení k smrti za špionáž

Drink před večeří – drama

Pochod k moři – beletristicky zpracovaný pochod generála Sharmana (občanská válka)

Vítejte do zlých časů, Velký jako život, Jezero potáplic, Americká hymna, Životy básníků: Šest příběhů a jedna novela, Světová výstava, Billy Bathgate, Vodárna, Boží město, Zpravodajství o vesmíru, Příběhy z Sweet Land

- **literární / obecně kulturní kontext**

Americká literatura 2. pol. 20. století, současná americká literatura

Anton Myrer (1922–1996)

- 3 roky sloužil u námořnictva v Pacifiku

- píše o Americe třicátých let a o druhé světové válce

Poslední kabriolet – román o generaci, která zažila druhou světovou válku

Joseph Heller (1923–1999)

- satirický novelista, psal satiry, novely, dramata

- nejdříve pracoval v reklamních agenturách a věnoval se psaní

- roku 1975 profesor literatury City College

- v jeho dílech se odráží vlastní zkušenosti

- jeho díla kritizují válku, zesměšňují válečnou mašinerii, kritizují válečná nařízení a postupy

dílo: *Něco se stalo* - románový monolog z amerického prostředí 60. let

Hlava XXII – satirický válečný román, *Zavíráme* - pokračování románu *Hlava XXII*

Norman Mailer (1923–2007)

- [mejlr], spisovatel a novinář – autor reportáží a reportážních románů

- účastník bojů v Tichomoří

- držitel dvou Pulitzerových cen

Nazí a mrtví – protiválečný román s autobiografickými prvky

Americký sen, Katova píseň, Duch Děvky

William Styron (1925–2006)

- [stajrn], prozaik
- účastník bojů v Tichomoří
- nakladatelský redaktor, poté spisovatel z povolání
- držitel Pulitzerovy ceny
- autor tzv. jižanské prózy, ovlivněn Faulknerem

Doznání Nata Turnera – antirasistický román

Sophiina volba – psychologický román, příběh ženy, která je v Osvětlení nucena si vybrat mezi smrtí dcery a syna

Woody Allen (* 1935)

- tvůrce autorských filmů, spisovatel, klarinetista
- Bez peří, Nepijte vodu, Vedlejší účinky* – povídkové soubory

Ken Kesey (* 1935–2001)

- považován za člena beatnické generace
- Vyhoďte ho z kola ven* – román z prostředí ústavu pro duševně choré

Robert Fulghum (* 1937)

- spisovatel, pastor, učitel kreslení, kytarista
- Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce, Ach jo, román Drž mě pevně, miluj mě zlehka* – soubory optimistických povídek

John Irving (* 1942)

- spisovatel a držitel Oscara za scénář k filmu Pravidla moštárny
  - jeden z nejčtenějších autorů současnosti
  - byl univerzitním profesorem anglické literatury 19. století
  - pracoval také jako trenér zápasu, rozhodčí a sám soutěžil
- Pravidla moštárny* – román řešící problematiku potratů
Modlitba za Owena Meanyho – příběh o Meanym a jeho kamarádovi
Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda – soubor povídek
Svět podle Garpa – nejznámější Irvingův román o spisovateli

George R. R. Martin (* 1948)

- autor historických fantasy románů
- série *Píseň ledu a ohně*

Dan Brown (* 1964)

- autor thrillerů
- Andělé a démoni, Šifra mistra Leonarda, Inferno*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Ragtime – název odkazuje na hudební styl přelomu století. Jedná se o „dravý a energický klavírní styl“. Kniha je psaná ve stylu ragtimu. Ragtime je jakýsi symbol bouřlivých dob.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Témata jako rasismus, předsudky, vyšší vs. nižší vrstva jsou stále aktuální, i když ne v takové míře jako na počátku 20. století.

- **pravděpodobný adresát:**

Kniha nemá konkrétního modelového čtenáře, číst ji může kdokoli.

- **určení smyslu díla:**

- vystihnout atmosféru, která na počátku 20. století panovala v Americe, tj. poukázat na sociální rozdíly ve společnosti, na přetrvávající rasismus, probíhající dělnické bouře

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Kniha byla napsána r. 1975 v Doctorowově domovině – New Rochelle u New Yorku. Byla označena za jednu ze 100 nejlepších knih 20. století a je to nejznámější autorova kniha.

- **tematicky podobné dílo:**

Harper Lee – *Jako zabít ptáčka*: román, v němž je patrný rasismus vůči černochům

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Roku 1982 zfilmoval knihu Miloš Forman. Děj filmu sleduje hlavní příběh, osud klavíristy Walkera.